

**Pol Ina Giruma
Taitos
Kurina
(Titus)
Vonaviakova**

Taitos na yaragina ma tuna na kupuna wawayina. Keriso ivi tumaghaneɗi da Pol yavata ibiga patapata. Ma ivi ruwa inae ku Kriti nuwana ma nani dobunai Pol, Taitos ikuyowei da imakai da vitumaghana damsi vusi ita koyaghisi. Muriyai Pol igruma kurina ma nuwapoya aroba ivi sisiyei.

Sago na ivonavinotai da avi wawayisi ita vinesi da Keresiyana kii koyakoyagha, iyamna iakovi da Kriti damsi peyarisi i yawasa na ke maninina. Kana viruwa na ivonei da ikikava wawaya bogii ma bogiiyai iti beyebeyesi, kamosiyai na totomomowa magumagurisi, wivine magumagurisi, yarayaraga ma sleiv damsi. Ma ivonei da wivine magumagurisi i biga da wiwikesi iti beyebeyesi. Turinai na igruma da ikikava Taitos Keresiyana yawasinai ita makai. Nani kamonai na mara nonowa ere maghighina biibiina ma nuwanuwana nubanai ina biga ina berai, ma ke vitumaghana damsi ina kitabaresi bo yavata ini kawapata. Ma bade ke aviyavisina berona ina berai da ini bogebogesi.

Pol ina nota weni nakanani irereghi.

Sapta 1:1-4 Giruma ivotawei.

Sapta 1:5-16 Keresiyana kii koyakoyagha.

Sapta 2:1-15 Keresiyana kamosiyai wawaya bogii ma bogiiyai i biga.

Sapta 3:1-11 Kiipepa ma aviyavisina
ita kitaruvai.
Sapta 3:12-15 Giruma igudui.

¹ Taku Pol, God ina bigabiga ma Yesu Keriso* ina aposol agirugiruma. God ivonataweku ina wawaya vovinesi kurisi da vonavaghata ini tumaghanei ma inakova bubuni da yawasa manininai ina makai.

² Nani vonavaghatina inakova kamowi da yawasa makamakii nonowina ina viiya. Dobu karenai God vonakiiyapa bagibagina namada iterei da karakava yawasa makamakii nonowina ina verena, ma ke meyani iti bero.

³ Ikoyakoyagha da marana vaghata inekiibau na varana biibiina ivi debei. Ma God na kata Viviyawa ma tuna ivineku ma ivi tumaghaneku da nani varana ati debei aku dima kamonai.

⁴ Ma Taitos kurim, kiiwa kiiwa. Ita vitumaghana kamonai, tam natuku vaghata.*

Ainowi Mamai God ma Yesu Keriso kata Viviyawa kurisi da i agabiibai ma i nuwanuba gwabimuwai ina makai.

Taitos ina biga Kriti kamonai.

⁵ Kriti dobunai akuyowem da ita biga kuti kovini. Kwanatu nununai Keresiyana kii vinoraveraveyana kuta vinesi. Ikikava avonem na keberai.

---

* **1:1: Keriso:** Grik damsi gamosi evonavona bo 'Keriso' ma Hibru damsi gamosi evonavona bo 'Mesaya.' Ivi ruwa iyamna 'God ina Vivinevine Wawayina.' * **1:4:** 2Kor 8:23; Gar 2:3; 2Tim 4:10

⁶ Ma vinoraveraveyana na berona gwabinai kegha, kawana sago kava, natunatuna na vitumaghana damsi ma ke kawakiikiisi bo kayoghakighakisi.*

⁷ Takayokayowei da Keresiyana kii vinoraveraveyana God ina biga ina bera bubuni, tuna na ke nota meyena wawayina, ke nuwapughupughuna, ke itumuma neghanegha, ke kayoghakighakina, dobu ina mura ke ita matamatighei.

⁸ Ma nuwabiibiiyai numataya ina tinariyesi, bera biibiisi ina kayowana kirakiiyei, nota manininai tuna mani ini potepote meyei, tuna na wawayavovokaravina, ma maranai ruyagha ina panani na ke ina peku.

⁹ Vibeyebeyena vaghata ini tumaghanei ma ina vokikini da wawayakurisi ini beyebeyena, ini vitesi da i nota ini rewapana. Ma iyavo kava vibeyebeyena kiimatanina evonavonavuvurei na ina yeghisi ma ini debei kurisi da i nota na vibero.

¹⁰ Weni nakanani agirugiruma kurim iyamna wawayakawakiikiisi ipeyari ma i sisiya wapawapa irakata. Wawayaberberowesi da nota vibero iti tumaghanei. Kamosiyai na Jiu damsi viya ivi Keresiyana ma evonavona da tomotomowa kwimatasi bekasi ina tuviviratawei ma muriyai ina babataito.

¹¹ Kawasi kekiipotai, iyamna i vibeyebeyena viberowai rakaraka viya iberisi da i nota iragharagha ma vibeyebeyena kiimatanina ivoterei. Ma nani vibero damsi i kayowana da mane kava.

---

* **1:6:** 1Tim 3:2-7

¹² Kriti damsi i peroveta sago ivona bo, “Kriti dobuna damsi na viviberosi, ti na ghamoghamo dipa, kayobarisi ma kamonabanabasi.”

¹³ Weni sisiyina na vonavaghata. Tuna kubiine keyegha kirakiiyesi da vibeyebeyena kiimatanina ini tumaghana kamowi,

¹⁴ ma Jiu damsi i giu vibero ina voterei ma wawaya i sisiya bagibagisi viviberosi ke ini yanei, iyamna vonavaghata itakuputei.

¹⁵ Iyavo kava nuwanuwasi yagharina, i nota kamonai berona kegha na ti kurisi bera peyarina na biibiina kavakava. Ma iyavo kava nuwanuwasi dowadowasi ma ke iti tumaghana, ti kurisi bera peyarina na dowadowana kavakava, iyamna berona ibera kirakiiyei da i nota ma nuwanuwasi ivi beroi. Damina ke ita vii bubuni da meni berana na bera biibiina ma meni berana na bera berona.

¹⁶ Evonavona da God iakovi ma kegha ibero, iyamna aviyavisina eberaberai na imatakira da God ke itakovi. God ina barakamtawesi iyamna ke ita votekatekei ma ke kovokovoghina da bera biibiina sago kava ita berai.

2

Vibeyebeyena kiimatanina.

¹ Ma tam, vibeyebeyena kiimatanina kevi akovisi.

² Dobodoboro kevi beyebeyesi da ke inuma neghanegha, nota magura ma nota manininai ini potepote meyesi. Ini tumaghana kamowa, ini nuwaviina bubuna, ma i nota kudubinai mara nonowa ina miirikikina.

³ Ma bade kwakwabura kevi beyebeyesi da mara nonowa yawasa vovokaravinai ina makamakai. Ke ini yanuwe, wawaya ke ina kiiviberosi, ma wain ke inuma kirakiiyei. Ma yawasa biibiina ina keta ini beyebeyena

⁴ wivine vusi kurisi da kakawasi ma natunatusi yavata ini nuwaviina kirakai.

⁵ Ini potepote meyesi da bera biibiisi kava ina berai, i yawasa na maninina, i numiiyai mara nonowa ina bigabiga ma ini agabiibai, ma kakawasi ina votekateka bubunisi. Nakanani ina berai na God vonana ke ina kiiviberoi.

⁶ Ma bade nakanani yarayaraga kevowagusi da i nota ini rewapana ma nota manininai ini potepote meyesi da bera biibiisi kava ina berai.

⁷ Am bera kudubinai kevi matakira kurisi da ita kitai da ikikava yawasa maninina kamonai ita makai. Ma am vibeyebeyena na nuwanuwam kudubinai keberai da mara nonowa maninina ma biibiina kavakava.

⁸ Am vibeyebeyena maninina na wawaya ke ina vonavikoniyem. Nakanani kuna berai na kam ghavighaviya ininimaya, iyamna ke kovokovoghina da ina kiiviberota.

⁹ Sleiv damsi kevi beyebeyesi da i biga kudubina kamonai na ina berai da i babada ini nuwabiibiiyesi. Ke ina vonavurana

¹⁰ ma gwabisiyai ke ini imapika. I biga ku kudubina na yagharinai ina berai da wawaya ini nuwatinisi. Ma God kata Viviyawa, ina vibeyebeyena ina kayowei.

¹¹ Ma God ina agabiibai irakata da ke kovokovoghina da tinevani ma nani agabiibiina ivi debei da wawaya peyarita iti yawasita.

¹² Ma ibeyebeyeta da dobu ina nuwabiibai ma ina berona tavoterei. Dobuwai tamakamakai na tipotepote meyeta da bera biibiisi kava taberai, ti-wawayamanini, ma ita nota kudubina God kurina taterei.

¹³ Nakanani tamakamakai ma tabanabanenega da maranai Yesu Keriso ere kadarina ina nekiibau. Tuna ita God ma bade kata Viviyawa rewapana kirakiina.

¹⁴ Bera beroberosi ipanitatanita kubiine, Keriso tuna mani isuwara meyei da ivotaweta. Berona ita yawasa kamonai ikowatawei ma iviinita da tota ina wawaya vovokaravita, tuna rapenai. Tuna kubiine ita kayowana ghamana da bera biibiisi kava taberai.*

¹⁵ Weni notasi kevi beyebeyesi. Am rewapana emakamakai da wawaya kuni vitesi da i nota ini rewapana ma bade sisiya bagibagisiyai kuna yeghisi. Ma ke kuni vaghinei da wawaya ina tereoruwem.

3

Ikikava Keresiyana ita makai.

¹ Keresiyana wawayisi kevonavinotisi da kikiivavo ma dobu babadisi i rewapana gaburinai ina makai bubuna ma ina votekatekesi. Ma ina banabanenega da maranai taraboga ina panani na bera biibiisi ina berai.

² Kevonesi da wawaya ke ina kiiviberosi, ke ini gamowana, ma i bera kudubisi wawaya kurisi na ere nuwanubasi ma ere vopepetisi.

---

* **2:14:** Psa 130:8; Exod 19:5; Deut 4:20, 7:6, 14:2; 1Pit 2:9

³ Rorova tota bade taneghanegha, tavi kawakiikai, ma wawaya ivi noweberota da berona taberaberai. Dobu kana yawasa nuwabi-ibiina takirokirorowei ma bera beroberosi bogii ma bogiiai takayokayowana kirakiiyei da ikikava sleiv ina bada ini badei, nakanani ita kayowana beroberosi ivivi badeta. Ita yawasa kamonai na berona ma nuwakapi kavakava, wawaya ivi kawapateta na tavi kawapatesi.

⁴ Ma God kata Viviyawa, ina agabiibai ma ina nuwaviina ivi debei kurita

⁵ maranai ivi yawasita. Ke bera biibiisi kata berai kubiine iti yawasita ma ina kayowana kubiine ivi kamyuyuweta na ivi yawasita. Kanuma Vovokaravina ina rewapanai ekowakowataweta ma yawasa vuna everevereta da tatupuwatupuwavira.

⁶ Yesu Keriso kata Viviyawa kubiine God nuwanuwana kudubinai Kanuma Vovokaravina ivonatawei ioru kurita,

⁷ da yawasa makamakii nonowina taviia, ita buderi. God ina agabiibai irakata na ivonaki-iyaragha da tota na ina wawaya maninita ma ita berabero ke ina kovoghi.

⁸ Weni sisiyisi peyarina na vonavaghata.

Akayokayowei da ere rewapanim kuni sisiya kirakai da iyavo kava God itumaghanei ina kitaruvai da bera biibiisi mara nonowa ina beraberai. Nakanani ina berai da wawaya peyarisi iyamna biibiina ina panani.

⁹ Ma wawaya i kaekiki ma i imakiki kii vava iruwei ma ti kamosiyai Moses ina giu igamowanei na keveruvuvuresi. Weni berasi na iyamsi kegha.

¹⁰ Ma wawaya kuna kitai da Keresiyana i makamakai iberoi na kevonei da ina voterei. Ma ina bera meyei na keyeghai ma mikeda ke ina vovoterei na kevi matatonetonei ma kebarei.

¹¹ Wawaya nakanani na ina yawasa riwariwana, ina bera beroberosi imatakira da tuna wawaya berona God ku matana.

Pol ina sisiya igudui.

¹² Anotanotai da Atemas bo Taikikas ana vonatawei kurim. Ina nekiibau na kebera tovonai da yaghiyaghinai kuna pisi ku Nikopolis kwanatuna da ana pananim, iyamna nota aviiya da nani dobunai ana makai da nuba kana mara ina kovi.*

¹³ Zenas, tuna vitupavira wawayina, ma Apolos kevi tamiinesi ma i nuwapoya peyarina keberai da i baba ini karei.*

¹⁴ Keresiyana turaturata Kriti kamonai akovina ita viiya da bera biibiisi mara nonowa ita berabera. Wawaya iti vitesi da i nuwapoya iti koviya. Ma ke ina makai wapawapa.

¹⁵ Wawaya kudubisi gwabikuwai i vikiikiwa ivonatawei kurim. Ma vitumaghana turaturata kevonesi da kavi kiikiwesi. Ainowi God kurina da ina agabiibai gwabimiyai ina makai.

---

* **3:12:** Apos 20:4; Epe 6:21-22; Kol 4:7-8; 2Tim 4:12   * **3:13:** Apos 18:24; 1Kor 16:12

Gapapaiwa New Testament
The New Testament in the Gapapaiwa Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Gapapaiwa long Niugini
copyright © 2009-2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gapapaiwa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-11-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

02820c89-25a2-533d-9e19-9a2d0e178860